

KADINHANI VE ÇEVRESİ TÜRKMEN-YÖRÜK AĞZI¹**Dilek ERENOĞLU ATAİZİ²****Burak SÖZER³****ÖZET**

Konya'nın 56 km batısında yer alan Kadınhanı, İpek Yolu ve Kral Yolu gibi önemli noktaların üzerinde bulunmasından dolayı pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İlçe ve çevresinin ağızları, bölgede hüküm süren etnik yapının ve Oğuz-Türkmen unsurlarının genel özelliklerini taşımaktadır. Bununla birlikte bölgede yer alan bazı köyler arasında tarih ve kültür geçmişlerinden dolayı ağız farklılıkları bulunmaktadır. Bu çalışmamızda, Kadınhanı başta olmak üzereona bağlı Türkmen köyleri olan Kolukısa ve Hacımehmetli ile Yörük köyleri olan Pusat ve Saçıkara köyleri ağızları saha araştırması yöntemiyle araştırılmış ve inceleme sonuçları örnekleriyle gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konya ağızları, ağız çalışması, Kadınhanı ağızları

THE DIALECT OF TURKMEN-YORUK IN KADINHANI AND ITS REGION**ABSTRACT**

Kadınhanı;where is located 56 km west of Konya, hosted many civilizations due to its location on important points such as Silk Road and Royal Road. The dialects of district and its region has general features of Oghuz - Turkmen factors and ethnicity in the area. However, there are several dialect diversities between some villages by the reason of historical and cultural background. In this study has presented dialect findings of which Turkmen villages Kolukısa, Hacımehmetli and Yoruk villages Pusat, Saçıkara including Kadınhanı.

Key Words: Konya dialects, the dialect study, Kadınhanı dialects

¹ Bu makale I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Sempozyumu'nda (17-19 Mayıs 2017-Ordu/Türkiye) sunulan "Kadınhanı ve Çevresi Türkmen-Yörük Ağızı Üzerine" başlıklı bildirinin genişletilmiş şeklidir.

² Yrd. Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, dilekerenoglu@gmail.com

³ Doktora öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

GİRİŞ

Ağız araştırmaları, dilin geçirdiği aşamaları ortaya çıkarması bakımından tanıtıcı ve öğretici özelliklere sahiptir. Tarih ve coğrafyaya dayalı farklı etnik unsurlardan beslenen ağızlar ait olduğu milletin zenginliklerini gösterir. Bu nedenle dil alanında yapılan saha çalışmaları sadece dil bilgisi disiplinine değil, aynı zamanda halk bilimi, tarih, coğrafya gibi çeşitli bilim dallarına da hizmet eder. Konuşulmaya devam eden ya da ömrünü tamamlamak üzere olan şivelerin dil özelliklerini ortaya çıkarmak için daha önce çalışma yapılmamış alanlara yönelmek gerekir. Bununla birlikte yakın bölgeler ile dil özellikleri benzer bölgeler arasında karşılaştırmalı incelemeler yapmak yoluyla da önemli bilgiler elde edilebilir.

Bu makalede, Kadınhanı ilçesi ve bu ilçeye bağlı Türkmen köyleri olan Kolukısa ve Hacımehmetli ile Yörük köyleri olan Saçıkara ve Pusat köylerinde yapılan saha çalışmalarında elde edilen veriler genel hatlarıyla ortaya konulacaktır. Konuyla ilgili geniş çaplı tespitlerimiz yüksek lisans tez çalışmamızda¹ verilmiş, veriler burada sınırlandırılarak makale haline getirilmiştir. Bölge ağızlarının ses ve şekil özellikleri hakkında elde edilen bulgular üzerinde durulmuştur. Daha önce bu bölgede yapılmış bir ağız çalışmasının olmaması, bizim için ayrı bir güç kaynağı olmuştur. Tespitlerimizin, ilerleyen dönemlerde bu bölgede konuşulan ağızlarla ilgili yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesini temenni ediyoruz.

I. Bölgenin Toplum Yapısı

Araştırma kapsamında bulunan Kolukısa ve Hacımehmetli köyleri Kınık, Bayat, Savur, Afşar, Cerid ve Çaşdur boylarının yerleşmesiyle 19. yüzyılın ortalarında kurulmuştur.

Saçıkara köyü ise bölgeye daha sonra gelen Beğdili (Beydili) oynağına bağlı Elbeğli (Elbeğlü, İlbeğli, İlbeğlü, Meras İlbeğlüsü) ve Gündeşli (Gündüşlü, Gündüşlü) aşiretinden konar göçer Türkmenler tarafından 20. yüzyılda kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra kurulan Pusat köyündeki Yörükler, Döneli, Horzum, Karatekeli obalarına gelmiş ve Atlantı köyüne yerleşen Çerkezlerle birlikte yaşamışlardır.

Günümüzde Kadınhanı adıyla anılan bölge Selçuklu döneminde Saidili adıyla anılan bir vilayettir. Hac ve ticaret yolu üzerinde yer alan vilayetin bugünkü adı, Selçuklu sarayına mensup Raziyye Hatun'un yaptırdığı "Kadın Han" adlı eserine dayanmaktadır. (Sarıköse,2015:15)

Konar göçer Türkmenlerin uğrak yeri olan bu bölgenin toplum yapısı 16. yüzyılda 1721-1727 yılları arasında eşkıya baskınlarından dolayı boşaltılan bölgeye Bozulus oymakları yerleştirilmiştir. Oğulbeyli oynağına bağlı Sarılı, Derili, Abdurrahmanlı, Karasarılı, Hacılı obaları Kadınhanı bölgesinin yerleşim alanını oluşturmuştur. Kolukısa ve Hacıahmedli köyleri ise Küşne, Kara Halilli, Danişmendli, Çıyan oymaklarının yerleştirilmesiyle oluşmuştur.

¹Tez: Kadınhanı ve Çevresi Türkmen-Yörük Ağızı (İnceleme-Metin-Sözlük), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2017 (Yayımlanmamış).

Proje: Konya İli Kadınhanı İlçesi Kolukısa Köyü Ağızı (Metin-İnceleme-Sözlük), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi BAP:2016-1164.

(Halacoğlu 1991: 68) Hacı Ahmet, Hacı Veli, Kara Halil gibi bazı boy adları bugün soyadı olarak kullanılmaya devam etmektedir.

Bozulus Türkmenleri içinde Dulkadirli, Halep ve Şam Türkmenleri ile Avşar, Beğdilli, Karkın, Bayat ve Döğer boyları bulunmaktadır. (Demirtaş,1949: 29-46)

Kadınhanı ve çevresine yerleşen obaların içerisinde farklı boy ve aşiretlerin bulunması dolayısıyla bölge halkının diline farklı ağız özellikleri yansımıştır. Bu çalışma özellikle Kadınhanı ve çevresinde konuşulan ağızlarda görülen farklılıklardan hareketle yapılmıştır.

II. Ses Özellikleri

Saha çalışması yaptığımız bölge ağzında Ölçünlü Türkçede yer alan temel sekiz ünlünün yanı sıra kaynak kişilerin ağız ve konuşma özelliklerine, ünlü ve ünsüz etkisiyle ortaya çıkmış ölçün dışı ara ünlüler bulunmaktadır. Bunlar; /â/ /ü/ /á/ /á/ /é/ /è/ /ē/ /í/ /i/ /ı/ /ó/ /ö/ /ō/ /ō/ /ū/ /ú/ /ū/ /ū/ şeklindedir. Ünlülerin özellikleri kısaca şu şekildedir:

[ä] /a/ ile /e/ arasında olan, yapı olarak düz, geniş ve yarı art orta damak ünlüsü. Bu ünlünün boğumlanma yeri, /e/ ünlüsüne göre daha geride olduğu için konuşma esnasında /e/ sesine daha yakın bir ses olarak ortaya çıkar: İspertä (T) "Isparta", năriyı "ne arıyor" (Y)²

[á] /a/ ile /ı/ arası düz, art ve yarı geniş ünlü. /a/ ünlüsüne daha yakın bir noktada oluşur: bāğárdlaħ "bağirtlak" (T), bırıya "buraya" (Y)

[â] /a/ ile /o/ arası art, geniş, yarı düz ünlü. Konuşma esnasında yarı yuvarlaklaşmış /a/ sesi ortaya çıkar: ondân "ondan" (T), hotâħ "hotak oyunu" (Y)

[é] /e/ ile /i/ arası düz, ön, yarı geniş ünlü. İncelemesini yaptığımız ağız bölgesinde sıkça görülmektedir. Aynı zamanda yarı dar ve kapalı /e/ ünlüsünü belirtmek için kullanılan bir ara sestir. Kadınhanı ve Sarayönü bölgelerinde yaygın olarak kullanılan bu ses Türkmen ağzında genel olarak /i/ye dönüşür. Yörük ağzında ise sesin kapalı /e/ şeklinde korunma eğilimi gösterdiğini söyleyebiliriz: éśäs "esas" (Y), ékmeğ "ekmek" (T)

[è] /e/ ile /ö/ arası geniş, ön, yarı yuvarlak ünlü. Konumuz olan bölgenin ağzında çok sık görülmez, telaffuzu zor bir sestir: böğöz "bu kez" (T), devlet "devlet" (Y)

[í] Bu ses, /i/ ile /ı/ arası düz, dar, yarı art ünlüsüdür. Yarı kapalı bir ses olarak da kabul edilir: biliýin (Y) "biliyorsun"

[ó] /o/ ile /ö/ arasında yer alan yuvarlak, geniş ve yarı art ünlüdür. Oluşumu ve kullanımı bakımından /o/ > /ö/ veya /ö/ > /o/ değişiminde ara ünlü olarak kabul edilebilir: óğün "öğün" (T), deyó "diyor" (Y)

[ō] /o/ ile /u/ arası yuvarlak, art ve yarı geniş ünlüsüdür. /o/ > /u/ daralmasının yanı sıra /u/ > /o/ genişlemesinin etkisinden dolayı ortaya çıkmış bir ara ünlüdür: ósandım "usandım" (T) doğömlü "doğumlu" (Y)

² Makalede gösterilen örnekler 2016 yılında, adı geçen bölgede yaptığımız saha araştırmasına dayanmaktadır. Türkmen köylerinde görülen örnekler "T", Yörük köylerinde görülen örnekler ise "Y" kısaltmasıyla gösterilmiştir

[ó] /ö/ ile /ü/ arası ön ve yuvarlak ünlüdür: óğredmen "öğretmen" (T), yörük "yörük" (Y)

[ú] /u/ ile /i/ arası art ve yarı yuvarlak olarak kullanılan ünlüdür. Ön damak ve art damak sesleri olan /k/, /k/, /g/, /g/, /ğ/, /n/, /ñ/, /h/, /h/" ünsüzlerinin etkisiyle oluştuğu örnekler daha fazladır: tavúk "tavuk" (T), pammúh "pamuk" (Y).

[ú] /u/ ile /ü/ arası yuvarlak, dar ve yarı art ünlüsüdür. Genel olarak bakıldığında damak ünsüzleri, /ü/ > /u/ etkisine neden olmuştur: kığğün "köyün" (Y), gúnaşşih "ayçiçeği" (T)

[i] /ü/ ile /i/ arasında oluşan ön, yarı yuvarlak ünlüdür. mevlid "mevlüt" (T) deyyi "diyor" (Y)

Saha çalışması yaptığımız bölge ağızında ünlü kaynaşması, ünsüz düşmesi, vurgusuzluk, hece birleşmesi gibi ses olayları telaffuzlardan dolayı uzun ünlüler kullanılmaktadır. **ā, ē, ī, ō, ō, ū, ū** tespit ettiğimiz uzun ünlülerdir: ayāğa "ayağı" (T), dibindēğ "dibindeki" (Y), yīğma "yığma" (T), diyi "diyor" (Y), sōğna "sonra" (T), şōğle "şöyle" (T), būğda "buğday" (T), düğür "dünür" (Y)

/ğ/ ve /y/ sesinin düşmesi ve baskısızlaşması sonucunda yükselen ikiz ünlüler ortaya çıkmıştır: sıaşlaya "ovalayarak" (Y), boaziña "boğazına" (T), içerie "içeriye" (T) gibi. Alıntı sözcüklerde şu örnekler vardır: beddoası "bedduası" (Y)

Hece oluşturacak sürekliliğe sahip olamayan /ğ/, /y/, /h/, /v/ gibi yarı ünlüler, eşit ikiz ünlülerin oluşmasını sağlamıştır: intaap "iltihap" (T), baamin "babamın" (Y), ayaa "ayağı" (Y) söyleeyin "söyleyeyim" (Y)

Konya ili Kadınhanı ilçesinde Kolukısa, Saçıkara, Pusat ve Hacımehmetli köylerini kapsayan çalışmamızda Türkiye Türkçesinde ölçünlü dilde kullanılmayan ünsüzler bulunmaktadır. Bu ünsüzler: **"p, f, g, g, h, h, k, k, n, ş, s, s, t, t"** şeklindedir.

[p] /b/ ile /p/ arası patlayıcı ve yarı ötümlü dudak ünsüzüdür: pişdim "biçtim" (T)

[f] /v/ - /f/ arası yarı ötümlü ve sızıcı diş dudak ünsüzüdür. Ötümsüz /f/ ünsüzünün ötümlü /v/ sesine doğru yönelmesi sonucu oluştuğu için genelde sesin /v/ye dönük çıktığı görülmüştür. gafa "kafa" (T)

[g] Patlayıcı, ötümlü ve art damak ünsüzüdür: góçebe "göçebe" (T) Saçığara "Saçıkara" (Y)

[g] /ğ/ ile /v/ arasında kullanılan ötümlü ve sızıcı bir ünsüzdür. Metinlerden elde ettiğimiz örneklerde aslı /ğ/ olan sesin /v/ye yakınlaştığı görülmektedir: değirmen "değirmen" (T)

[h] /h/ ile /ğ/ arasında sürekli, yarı ötümlü bir art damak ünsüzüdür: hadar "kadar" (T), pammúh "pamuk" (Y)

[h] Sızıcı, ötümlü, hırıltılı ve art damak ünsüzü olan bu ses en çok karşımıza çıkan seslerden birisi olmuştur. Telaffuz yapısı nedeniyle "hırıltılı h" şeklinde görülür. Genelde kalın sırada /k/ sesinin yerine kullanılmıştır: yahın "yakın" (T)

[k] Art veya yarı art ünlülerle birlikte hece kurabilen, patlayıcı, ötümsüz bir arka damak ünsüzüdür: ılıccıķ "ılık" (T)

[k] /k/ ile /g/ arasında patlayıcı,yarı ötümlü ve ön damak ünsüzüdür: kibi "gibi" (T), yörükler "yörükler" (Y)

[n] Art ve ön ünlülerle birlikte hece kurabilen, akıcı, patlayıcı, genizsi (nazal) ve ötümlü /n/ ünsüzüdür: deñişik "değişik" (T)

[s] /s/ ile /z/ arasında sızıcı, yarı ötümlü bir diş ünsüzüdür: şatüriye "zatürre" (T)

[ş] /ş/ ile /ç/arasında yarı patlayıcı, yarı ötümlü bir diş eti – damak ünsüzüdür: şit "çift" (T)

[ş] /ş/ ile /j/ arası, yarı ötümlü, diş eti – damak ünsüzüdür: duşma "buluşma" (T) ğumaş "kumaş" (Y)

[t] /t/ ile /d/ arasında, yarı ötümlü, patlayıcı bir diş ünsüzüdür: tane "tane" (T)

[t] /t/ ile /ç/ arasında ötümsüz, patlayıcı, bir diş sesidir: tenceremiz "tenceremiz" (T)

Metinlerimizde Ölçünlü Türkçe içerisinde uyuma aykırı olan ancak bölge ağzında uyuma giren sözcükler de görülmektedir. Aslında kalınlık-incelik uyumuna aykırı olan fakat bölge ağzında uyuma girmiş örnekler şunlardır: yıharkana "yıkarken" (T) barabar "beraber" (Y)

Ölçünlü Türkçede büyük ünlü uyumuna uygun olmasına rağmen çalışmasını yaptığımız bölge ağzında kurala aykırı olarak kullanılan sözcükler görülmüştür: ğuccüĝkan "küçükken" (T), göçebe "göçebe" (Y)

Ölçünlü Türkçe içerisinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olan ancak çalışmamızın yapıldığı bölgede kurala uygun olarak kullanılan sözcükler şu şekildedir: yağmır "yağmur" (T), çavuş "çavuş" (Y)

Bölge ağzında /ç/, /ş/, /y/, /l/, /z/ gibi inceltici sesler kalın ünlülerin incelmesine neden olmuştur: deneli "taneli" (T), hüdüdü "hududu" (Y)

Bazı ünsüz ve ünlülerin kalınlaştırıcı etkisi sonucunda ses değişiklikleri görülmektedir: ataş "ateş" (T), aşğıya "eşkıya" (T)

dévlet "devlet" (Y), körven "kervan" (Y) gibi ünlü yuvarlaklaşması örnekleri Yörük ağızlarında daha sık görülmektedir.

a > ı, o > u, e > i, ö > ü şeklinde ünlü daralması örnekleri mevcuttur: tohtur "doktor" (T) suvan "soğan" (Y)

gözel "güzel" (T) ehdiyar "ihtiyar" (T) şeklinde ünlü genişlemesi yaygındır.

Türkmen köylerinde şoralarda "şol ara > şura > şora", böğöz "bu kez > böğöz" nirdeñ "nereden > nirdeñ" şeklinde büzüşme vardır.

Türkçenin yapısına aykırı olan, ilk ve son sesler arasında yer alan ünsüz + ünsüz durumunun söyleyişini kolaylaştırmak için iki ünsüz arasına ünlü bir ses getirilmesi ile iç seste ünlü türemesi Türkmen köylerinde görülmektedir: Ayış "Ayşe" deyaza "teyze"

ç > ş, ç > j, k > h sızıcılışmaları mevcuttur: hiş "hiç" (T), Új "üç" (T), yayah "yayak" (T)

/k/ - /k/ > /h/ - /h/ veya /h/ şeklinde gırtlaksızlaşma sıkça görülür: bahardih "bakardık" (T) gayıh "kayık" (Y)

İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin, tekrarlanarak iki farklı heceye sahip olmasıyla ikizleşme ortaya çıkmıştır: gaşşığınan "kaşıkla" (T), başşah "başak" (Y)

Telaffuz bakımından söylenmesi zor olan bazı söz grupları, ses uyumsuzluğunun giderilmesi için ağızda düzenlenmiştir: nemneşekil "ne bileyim ne şekil" (T)

Bölge ağızında patlayıcı ünsüzler olan /b/, /p/, /d/, /t/, /g/, /ğ/, /k/, /k/ ve sürtünmeli sesler /c/, /ç/, /j/, /s/, /ş/, /z/ sürtünmesiz veya akıcı ünsüzlere dönüşmüştür: böğon "bugün" (T) eğişyan "eksiğiyle" (Y)

Diğer göçüşme ses olayı, diş dudak ünsüzleri olan "/ç/, /s/, /d/, /t/, /z/, /ş/, /v/, /f/, /n/, /y/" başta olmak üzere "/r/, /l/" akıcı ünsüzleri bulunduran sözcüklerde gerçekleşmiştir: torpañ "toprak" (Y) çölmek "çömlek" (T)

Ayrı hecelerdeki iki ünlünün tek hecede bir araya gelip kaynaşması ve hece sayısının azalması ile büzülme olayı meydana gelmiştir: İrbām "İbrahim" (T)

Yakın benzeşme örnekleri olarak kónbe "kömbe" (T) yapallar "yaparlar" (Y) örnekleri görülür.

Yörük ağızında /ç/ > /ş/ değişimi görülür: şadır "çadır". Ayrıca /r/ > /l/ değişimi de tespit edilmiştir: gelek "gerek"

III. Şekil Özellikleri

İlgi durumu eki iyelik II. teklik kişi eki +ñ'den sonra geldiğinde ilk seste ñ > n, y ayrışımı oluşmuş ve +nIñ, +nUñ > +yIñ, +yUñ yapısı ortaya çıkmıştır: ananın > anayıñ (T)

Ölçünlü Türkçenin çokluk eki şekilleri olan "+lAr" ekinin yanı sıra gerileyici ses benzeşmesi ile oluşan "+nAr" ekine sık rastlanmaktadır: ekenler > ekenner (Y)

İlgi durumu eki Pusat (Yörük) ağızında +ki aitlik eki, I. teklik kişi ve çokluk zamirleri ile kullanıldığında +iñhi şeklinde kullanılmaktadır: *beninñini hiş sorma* "benimkini hiç sorma"

"ile" edatının görevini üstlenen *ilen*, ses değişikliğine uğradıktan sonra ekleşmiş ve araç durum eki görevinde kullanılmıştır: at.arabaynan (Y) "at arabasıyla", dirgenlerininen (T) "dirgenlerle"

Bu yapının Türkmen ağızında "ilen+e" ve "ille" şeklinde zarf fiil olarak kullanıldığı da görülmüştür: aldığıbilene "alır almaz", geldiğibilene "gelir gelmez, geldiğinde", tuttuğubille "tutarak, tuttuğu gibi"

I. tip (zamir kökenli) kişi eklerinde birinci teklik kişi ekleri olarak "-n, -An -In, -İñ, -Un " yapılarının da varlığı tespit edilmiştir. Yörük ağzında yaygındır. Saçıkara ve Pusat yörüklerinde "ben > -van/-ven > -yan,-yın/-yin > -in/-in/-un/-ün"³ şeklindeki ekleşme daha sık görülmektedir: virmen (Y) "vermem", alacāğan (Y) "alacağım", alırım (Y) "alırım" olurun (Y) "olurum"

I. tip (zamir kökenli) kişi ekleri içerisindeki birinci çokluk kişi eklerinde "-Ik, -Uk, -Is, -Us, -ig, -İğ -Uğ, -İh, -Uh,"şekilleri kullanılmaktadır: gelmissik (T) "gelmişiz", ideris (Y) "ederiz", açarñ (T) "açarız", doldurruğ (T) "doldururuz", yaparñ (T) "yaparız"

I. çokluk kişi ekinin geniş zamanda olumsuzunda -mAz, şekilleri görülmüştür: beğenmezzik (Y) "beğenmeyiz", virmezzik(T) "vermeyiz"

Geniş zaman I. çokluk şahıs eki olarak "-ArIk, -rUğ, -rİh, -rUh" ekleri yaygın olarak kullanılmaktadır: giderik (T) "gideriz", yoğörruh (T) "yoğururuz", yaparñ (T) "yaparız", oluruk (Y) "oluruz"

I. teklik kişi eklerinde Yörük ağzında "-ArIn, -rUn" şekilleri görülür: severin "severim", dohurun "dokurum"

I. teklik kişi emir ve istek ekinde "-AyIn " yapısı Yörük ağzında görülmüştür: konuşayın "konuşayım", söyleyın "söyleyeyim"

Şimdiki zaman eki kullanımında Yörük ağzında I. teklik kişi eki, "yorun, -yoru-, yon, -y, -yIm" şeklindedir. başlıyorun "başlıyorum", geliyoru "geliyorum", geleyon "geliyorum, bilmey "bilmiyorum", yapıyım "yapıyorum"

Türkmen köylerinde ek dar ünlülü olarak kullanılır: bilmiyrim "bilmiyorum", isdiyrim "istiyorum"

Diğerlerinde şimdiki zaman eki kullanımı şu şekildedir:

İkinci Teklik Kişi : -yIn, -yİñ, -yUn, -yUñ

diyın (T)	"diyorsun"
yapıyıñ (T)	"yapıyorsun"
uyumuyıñ (Y)	"uyumuyorsun"
duruyun (Y)	"duruyorsun"

Üçüncü Teklik Kişi : -yo, -yI, -yU, -y

söylēyo (Y)	"söylüyor"
dönüyü (T)	"dönüyor"
geliyi (T)	"geliyor"
biliy (Y)	"biliyor"

³ (Korkmaz, 1965: 43-65; Karahan, 2014: 138)

Birinci Çokluk Kişi : -yrIz, -yrUz, -yrIk, -yrUk, -yrIh, -yrUh

toplaniyruz (T) "toplaniyoruz"

mayaliyruz (T) "mayalıyoruz"

guruduyruk (T) "kurutuyoruz"

yapıyruh (T) "yapıyoruz"

bozuyruh (T) "bozuyoruz"

İkinci Çokluk Kişi : -yosunuz, -yosuñuz, -ynIz, - ñIz

yapıynız (T) "yapıyorsunuz"

giyiñiz (T) "giyiyorsunuz"

geliyosunuz (Y) "geliyorsunuz"

biliyosuñuz (Y) "biliyorsunuz"

Üçüncü Çokluk Kişi : -yollar, -ylAr

iniyollar (Y) "iniyorlar"

yapiylar (T) "yapıyorlar"

geliyeler (T) "geliyorlar"

Gelecek zaman, III. teklik kişi "-AcAñ, -cAñ, -cAh"; I. çokluk kişi ekinde hece kaynaşması ve daralma etkisiyle "-acayığ, -AcIyIğ, -AcIyIñ, -eciyik" şekilleri göze çarpan farklılıklardır: yabacayığ (Y) "yapacağız", öldüreciyik (T) "öldüreceğiz", yapacıyih (T) "yapacağız", alacıyık (T) "alacağız"

Bunun yanında Yörük ağzında I. teklik şahısta -m' nin yanında -n'nin kullanıldığı da görülmektedir: "alacāğān, ğonuşacāğān"

Türkmen olarak nitelendirdiğimiz Hacımehmetli köyü ağzında I. çokluk kişi istek ekinde "- AllmIñ" yapısı görülmüştür:

Dede pencereyi tığlardı haydin gidelimiñ diyi.

Yörüklerin bulunduğu Saçıkara köyünde ise I. çokluk kişi istek ekinde "-g" kullanımının varlığı tespit edilmiştir:

Eller getdi yaylasına biz de gideg, Elif.

Gelecek zamanın hikâyesinin çekiminde gelecek zamanın dar şekilleri görülmüştür: aňladacıydım (T) "anlatacaktım", olacıydı (T) "olacaktı"

Zaman bildiren sözlere gelen araç durumu eki, o sözleri zaman zarfı yapmıştır: sabahleyin >zabā+nan (Y), akşamleyin >aħşam+ı+nan (T)

Eylemlerin gerçekleşme biçimini ve varlıkları eşitlik, benzerlik, karşılaştırma ve sınırlama bakımından gösteren karşılaştırma durumu *denni, ğadar, ĥadar, gäder* çekim edatlarıyla yapılmaktadır: *ne gäderse* (Y), *bu ĥadar* (T)

Ölçünlü Türkçede bulunmayan bazı benzetme edatlarının varlığı göze çarpmaktadır: *gibin, kimi, kibi*: Hindi gibi. (Y) "Şimdi gibi.",

Haba gibin bürünürdük. (T) "Haba gibi bürünürdük."

Hindi kimi bir günde yüz dólüm yir ekilmezdi. (T) "şimdiki gibi bir günde yüz dönüm yer ekilmezdi."

Ölçünlü Türkçede "-ken, -kan" zarf fiil eki tek biçimde kullanılır. Bölge ağzında "-kana, -kene, -ka, -ke" şekilleri de kullanılmaktadır: otururkana (T), "otururken" geçerke (Y) "geçerken"

"-AsIyA, -InCI, -UncU" şeklinde zarf - fiil ekleri kullanılır: sineğler filan ğaybolasıya (T) "sinekler falan kayboluncaya kadar", at yere vuruncu (T) "at yere vurunca", buraya gelinci (Y) "buraya gelince" , eve dönüncü (Y) "eve dönünce"

"-ArAk" zarf fiil eklerinden sonra gelen çıkma durumu eki, zarf fiilin anlamını güçlendirmiştir. Ayrıca "-ArAk" eki görevinde "-ök" yapısına rastlanılmıştır: ekmekcisi olaraħdan. (T) "ekmekçisi olaraħtan" , yörüyök yörüyök! 'yürüyerek' (T)

Zaman bildiren ve "+dAn sonra" anlamında "+dAn kēri, +dAn kēriceĝim" şeklinde edat yapıları özellikle Yörük köyleri Pusat ve Saçıkara'da kullanılmaktadır. Hacımehmetli ve Kolukısa'da +dAn sōĝna, +dAn soĝnacıĝma yapıları görülmüştür:

Ondan soĝnacıĝma hadi Allah ısmarladiħ dirdi.

Ondan kēriceĝim getiriz, doğrarız.

Ondan keri ekmeĝleri yıĝın yıĝın ıderis böĝle.

Ondan sōĝna atınan sürürdüħ.

"+dAn doğru" ya da "bu / şu / o yönden, taraftan" anlamlarına gelen yer ve yön bildiren bir edat olarak "+dAn ān" kullanılır:

Odadan ārikemiĝi atardüħ. (Y)

Ölçünlü Türkçede tek bir şekli bulunan "şu" işaret zamiri "şo, şō, şol" olarak farklı yapılarda görülmüştür:

Arzumanım ğaldı şol arab atda. (Y)

Onuñ üstüne şōra yere atallar ıdı. (T)

Şō taraftan. (Y)

Yazı diline göre ses değişikliğine uğramış zarflar olarak *şindi*, *hindi*, *hindik*, *hindiki*, *hindikin* şekilleri kullanılır:

Hindikin, o zamanıñ aralarında çoğ şey var. (Y)

Aynı hindik, ekmeğ itdiğmizunnar. (T)

Şindi yoñ. (Y)

Cümleye zaman ifadesi kazandıran ve "bu kez / defa / sefer" anlamlarında kullanılan *böğöz*, *böğüz* Türkmen köylerinde yaygın olarak kullanılır:

Orada böğöz çadırda oturdular.

Yazı dilindeki "öyle, böyle, şöyle" kelimelerinin *böğle*, *böğlece*, *biyle*, *şöğle*, *şiylece* *şiyle*, *şiyle*, *iyle*, *iyleliğnen*, *iylelikçe*, *eyle* olarak farklı şekilleri görülmüştür:

Haymana'dan, sabah irken dirdi böğle. (T)

Beneyle çoñ oynaddım onu. (T)

Elif, Ana ebeñ biyle ağılardı. (T)

Öğle bi büğday indirirdik ki. (Y)

"yarım, eksik" anlamına gelen "*alabuçuñ*" kelimesi hem sıfat, hem zarf görevlerinde kullanılır. *alabuçuñ* temizlik (T)

Çocuğa iccik alabuçuñ yapardıñ. (T)

Sıfat ve zarf görevlerinde kullanılan "*tavatur*" kelimesi Kolukısa ve Hacımehtemli köylerinde kullanılmaktadır:

Şiyle gevretdin ñi bek gözle, tavatur olur o.

Bunun gibi yine bu bölgede yazı dilinde görülmeyen, sıfat ve zarf özelliği taşıyan, "bilerek, isteyerek yapılan, kasti" anlamlarına gelen "*ğarahasbennik*" yapısı da görülmüştür.

Ğarahasbennik görünmeyelim babaya, anaya ğardeşe diyerekden. (T)

"*+dAn*" ayrılma eki, ad soylu sözlere gelerek zarf oluşturmuştur:

yiñ ğat+dan "yeniden"

Yin ğatdan halka idellerdi. (T)

Yine bu anlamda kullanılan bir başka zarf yaygın olarak kullanılan "girisin giri" şeklindedir.

Girisin giri evden çıhatmış hepsini. "Yeniden evden çıkartmış hepsini"

"Eveli, eveliden, eveliyahdan" sözcükleri, zaman bildirmede kullanılan ve "önce, önceden" anlamına gelen, bölgede çok sık tercih edilen zarflardır:

Biz eveliyahdan bilmiyom nérden gelindi. "Biz önceden bilmiyorum nereden gelindi." (T)

Üzüntü ve şaşma bildiren bir ünlem olarak "viley" kelimesi kullanılır:

Çocuhlar hastalandı mı, viley şatüriye olmuş! (T)

IV. Derleme Metinlerinden Örnekler ve Sözlükçe

I. Metin

Ad Soyad : Zişan Sözer

Doğum Tarihi : 1928

Öğrenim Durumu : Okuma-Yazma Yok

Meslek : Ev Hanımı

Yer : Kolukısa

Köyünüze nasıl geldiniz?

Ne biliyim ğurban olurum biz işde ağılmızın érdiğinde Hóluhısa'daydık. Nirden góşmüş Ahmed Ağalar, nirdeñ gelmiş dedelerimiş ebelerimiş. Hóluhısa'nıñ yirlisiyik. Nirden gelecek. Bizde yitdik böyüdük Hóluhısalı. Başka bilmiyrik. Bizim dedemiz filan ebemiz Gózlülüymüş. Oralardan gelmiş işde.

Lakabınız var mıydı? Siz kimler derlerdi?

Ahmed Ağalar, Sünbüller, Hamit dedeñiş. Fındılı ebeñ.

Annenizi köyde nasıl çağırırlar?

Kezban,ımış adı da anası iyle sevmiş. Fındılım Fındılım dimiş. Fındıh yazılı ya benim anam kütükde Fındıh yazılı. Fındıh yazmışlar. Kóğe geldilerdi iki deliannı oğlan onnaryazıvırmış. Benden sordular,ıdı anayıñ adı ne diydi Kezban dimemişim Fındılı didiydim Fındıh yazmışlar.

Düğün adetleriniz nasıldı, gelinlerinizi nasıl karşıladınız?

Dama çıhallardı. Eski çólmek ğırnıhları o desti çólmek ğırıñı. Onuñ içiñe arpayı büğdayı doldururduh. İçine de bozuñ para ğorduñ. Dama çıhardı hısım akrabanıñ biri, yaylı hayata ğirdi mi onuñ üstüne atallar,ıdı, yaylıñıñ böğrüne. İyle ādet,ıdı yavrım. İçine para ğorduñ,arpa büğda da ğorduñ, suyu doldururduh. Gelin geldi hayata durdu mu yaylı, tañsi filan ne arıyı. Onuñ üstüne şóra yere atallar,ıdı damdaanıñ birisi. Kóğün çoccü ğayrı parayı ğaşışılardı. Arpa büğda da saçılırdı oraya. Gelini alır içeri ğorduñ, biz ekmek ğórürdüğğayrı. Geliniñ bereketli olsun, ayāğā ğüdümlü olsun. Büğda, arpa çoñ,ıdu. Onuñ üçüğorduñ ğurban olurum. Güveyi de başkası indirir bindirir, indirmeşse ğendimiz ekmek ğórür üveyimizi indirirdik. Ahşam olur gelinne güveye dilek ğiçerdik. Ondan söğna düğün biterdi.

II. Metin

Ad Soyad : Habibe Kara

Doğum Tarihi : 1944

Öğrenim Durumu : Okuma-yazma yok

Meslek : Ev Hanımı

Yer : Hacımehmetli

Eşinizle nasıl tanıştınız? Köyde gençler birbirlerini nasıl tanırdı?

Esgiden beni virdiler bu yanna. Burda virdiler. Babam yo,udu benim virdiklerinde. Annem duludu. Babamız ölmüş. Bu da bi elbise giymiş bi gözel ki nası gözel. Lacivert dağımınan giymiş. Geldi bizim o yannı esgi evlerimiz vardı babamıñ. Ordan bu yandan geşti şıyle. Geçince o yanna bahıyırım pencereden o yanna bahıyırım bu nası görüyüm diyerekden. Beni virdiler gâri bu yanna. Bu yannı bilmiyırım tanımyıdım. Gözel idi işte beñi virin buña didim. İyleliğnen oldu. Dũñür geldiler baña. Eveli esginiñ hoca kişileri varıdıyaşlı. Geldi Allañ emriyenen baña dũñür oldu. Anam da dutdu bu yanna virdi. Onaıltıyaşında bu yanna virdiler bu yanna geldim ben.

Duşma diye bir gelenek varmış ondan bahseder misiniz?

Dede gelirdi, ıssız eve girirdik. Dede pencereyi tıklardı haydin gidelimiñ diyi. Ondan sōğna dedeynen hoş beşjiderdik. Ondan sōğnacığma hadı Allah, ısmarladıñ dirdi baña. Gırıntı getirirdik yirdik, içerdik. Gırıntı fındıg, fıstıh, çitnevir oña iyle dinir. Ondan sōğna otururduh, sohbetiderdik. Ondan sōğna dedeyi geçirirdim. Dede gor giderdi. Baña görüşe gelirdi ya duşmaya bu duşma o. Anäsinin habäri olmaşdı, gardeşinin habarı olmaşdı. Şindi o işler bitdi de. Gizli olurdu. Ondān sōğnacığma ıssız eve gorlardı bizi. Gelirdik, otururduğ, kağardık. Ondan sōğnacığma giçe vahtı dedeyi geçirirdim, o gor giderdi. Annem duyarsa gızarlar, garahasbennik görünmeyelim babaya, anaya gardeşe diyerekden ıssız eve gorlardı. Biyle olurduğ işte. Buña duşma dirler.

III. Metin

Ad Soyad: Fatma Buksür

Doğum Tarihi : 1936

Öğrenim Durumu : Okuma - Yazma Yok

Meslek : Ev Hanımı

Yer : Saçıkara

Çocuğu olmayan kadınları nasıl tedavi edersiniz?

İlaç yapallar. İşte ilaç yapan garıyı ebe garıları getiririz. Yaptırırız olussa olur olmasşa tohtura gótürüller başga bi şiyétmezler. Ne yapar ne yapmaz bilmem.

Birisinin ayağı kırıldığında o kişiye ne yapardınız?

O zâmanda ayaa burkulduğunda bu goluñu sıvallar. Buñu sabúnlu suyunan böğlesıaşlaya, sıaşlaya parmağañ ucuñdan çekeller yerine getiriller. Goluñu güzelce mumlu şeyle sarallar. Tohtura gırın olursa pek burañdan bileğendeñ vilen gırın olursa tohtura gétmeşler. İşte biz öyle ideriz. Gózũña, gaşña bi şiy düşdü mü, suvanı şiy ideriz içine de duz atarız, dóveriz, dóveriz hemān bu gózũñ garasıñı bi solukta alır o siyāmı.

IV. Metin

Ad Soyad : Abdurrahman İçelli

Doğum Tarihi : 1933

Öğrenim Durumu : İlkokul 4. Sınıf Terk

Meslek : Çiftçi

Yer : Pusat

Geçiminizi neyle sağlarsınız?

Biz o zaman göyünan, deveynen. Sürü sürü göyünar var,ımış. Onuñla geçiniñler,imiş.Antalya, İzmir, ordâ o Gayseri'ye ineller,imiş, şeye ineller,imiş Ahşêher'e. Ahşêher'de galıllar,ımış. Gış geldi miydi dohuzuncu, sekizinci aylarda şêher melmekete gideller,imiş, göyunculuk yapallar,ımış. Bõğle şey aylarında yaylaya çihallar,ımış. Yayla deye, yaylalar vardır böyüh. Şadırları gurarlar,ımış, düğün oyunarı yapallar,ımış. Keyfleri iyiymiş o zaman. At goşusu yapallar,ımış, deve güleşdiriller,imiş. O işler hepsini o zaman öyleymiş. Ama ondan söğra Atatürk'ün devriminden söğra bu tarafa bõğle Antalya'dan, Gonya'dan, Elëğri'den, Bozantı'dan Adana'ya inmişler. Adana'dan da işde orda galmişlar beş,on sene. Soñ zamanda da kõğ Pusad'a Yörüh,olarag geldik.

Küçükken oynadığınız oyunlar nelerdi?

Sohaqlarda oynadığımız mı? Kesdirig oynardih. Gızgın daş oynardih, çocuklukda. Öğle onnar var. Yüzşük. Evleriñ içinde yüzşüh,oynardih. Pılcanları topallarardı usulca. Bõğle içine yüzşük gorlardı onu şey yapallardı. Dışarda da işde kesdiri diye bi oyun vardı. Top,oynullardı, gövmaca bõğle. Kesdirig oyununu oraya bi daş gollardı onu birisi beglerdi. O birisi kim oña vurursa ocãğa o beglerdi o daşı, kesdirig oyun,oydu. Bi de gövma top var,ıdı. Gövma topu da kim vururlar işde o da aynı oñun şekli.

V. Metin

Ad Soyad: Refiye Uğurlu

Doğum Tarihi: 1944

Öğrenim Durumu: Okuma - Yazma Yok

Meslek: Ev Hanımı

Yer: Kadınhanı – Merkez

Nasıl ekmek yaparsınız?

Un,eliyrik, mayaliyrik ahsamdan. Hamırı yõğurúyruh. Hamır gabarıyı şu ilëğende, üç dörd saat söğna oturup yapıyrik işde.

Böreklerinizi nasıl yaparsınız?

Börëge işde gurban,olurum, harcını hazırladık, gıymasını gavırdih, ispanãğa üsdüne atdik. Patatısı gavırdih, soğanı gavırdih. İçine ufah soğan döğrúyruh, yoğurd börëge yapıyrih. Gatmer yapıyrih yağnan. Gatmer de içine yağgatiyrih sacın üsdünde yağın içinde bişiyi. Yağlıyrih, şeker atıyrih, o da gatmer. Su börëğeni; bi yumurta gıyrih hamırına. Yımirtaynan yõğurúyruh. İki tebsi idecesek on tebsi, üç tebsi idecesek on beş yımırta. Yımirtayı gıracan

gozelce, bi kere hamını yōğuracan, şuraya tūbū getirecen yanına. Ğadınannı'nın meşhūr şiyi su bōrēğē. Her bir sufraya bir tebsi yapallar dūğünlerde.

Bu araçlarınızın özel bi adı var mı?

Ekmeğ tahtasına senit diyeler. Biz ekmeğ tahtası diyirik de senit diyenner de çoñ Ğadınan'da da.

Sözlükçe

A a **acer:** Yeni

ağız sütü: Yavrulayan koyunun ilk sütü.

alabuçuh: Baştan savma, yarım yamalak, yarı başlı.

ananat: Ekin demetlerini arabaya koymaya ve harmanı aktarmaya yarıyan, üç, dört, beş, yedi çatallı olabilen, uzun saplı aygıt.

annac: Yan taraf, yan.

aşğana: Evin yemek yapılan bölümü, mutfak.

azār: Herhâlde, büyük bir ihtimalle.

B b **balle:** Pamuk alabilen büyük çuval.

bastırırh: Yağ, peynir, yoğurt gibi yiyeceklerin yapıldığı ve saklandığı yer, bastırık

beduqlu: Orta büyüklükte veya ufak yapılı manda yavrusu, yeni doğmuş manda yavrusu.

bōğēz: Bu defa, bu sefer.

burcu : Güzel, hoş koku.

C c **calla:** Fırında pişirilen tavuk etli patlıcanlı yemek.

carı: İşgüzar, gayretli, canlı, hızlı.

ceś: Savrularak samanından ayrılmış tahıl yığını

cobul: 1.Sulu 2. Çok yağlı

corruh: Bir tür tarla kuşu, corruk

Ç ç **çalha-:** Hafif yıkamak, durulamak

çama: Demet, tutam, avuç

çemre-: Kolunu veya paçalarını sıvamak, hazırlanmak

çitnevır: Dūğün çerezi

çöndür-: İşemek

D d **dahannı:** Kadınhanı yöresine ait, tahinden yapılan bir tür ekmeç

- dal:** Arka, sırt
dekle- : Çekmek
deyaza: Annenin kız kardeşi, teyze
dıbdıdan: Düğünlerde kızlar oynarken tef yerine çalınan bakır tepsinin çıkardığı ses
duşma: Kolukısa ve Hacımehmetli köylerinde evlenecek olan çiftlerin kendi aralarında yaptığı görüşme, buluşma âdeti
dürü: Hediye
- E e** **emara:** İyice, adamakıllı
F f **firnen:** Yün kullanılarak kıyafet örülen bir tür alet
G g **gezli:** Bir koyun türü
gırep: Çeşitli renkleri olan ince kumaş
- Ğ ğ** **ğarahasbennik:** Bilerek, isteyerek yapılanı kasti
ğurh: Kuluçka (tavuk için)
ğuşene: Plastikten yapılan bir tür geniş saklama kabı
ğüdümlü: Uğurlu, hayırlı
ğúnaşşih: Ayçiçeği
- H h** **hareni:** Yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan küçük, derin kap
helke: Su, süt vb. şeyleri koymaya yarayan, çoğunlukla bakırdan yapılan, bakraçtan büyük bir çeşit kova
hicıd: Büsbütün ıslak, sırlıklam
hotâh : Çocukların kaydırak oyunlarında, çengelli sopalarla oynadıkları oyunlarda ortaya koydukları yuvarlak ağaç, taş ya da kemik
hömek : Küme, birikinti. (96)
hüddemli: Büyülü, cinli
- I ı** **ıravıĝ:** Sütten ayrıştırılan sıvı kaymak
İ i **ibiş-:** Sırta binmek
- K k** **körven:** Toplu olarak birbiri ardınca gelen şeyler
kúflet: Evdeki kişiler, kalabalık
kúmüg: Basık burunlu
- Q q** **qónbe:** İki saç arasında ya da külde pişirilen mayasız ekmek
- M m** **mırıh:** Çamur

- muattal:** İşlemez, kullanılamaz duruma gelmiş
- N n nemneşekil:** Değişik, ilginç, tuhaf
- O o ondan kēri:** Ondan sonra.
- Ó ó ókse-:** Göreceği gelmek, özlemek
- P p pişkir:** Kalın ketenden yapılmış kadın önlüğü
- S s sevirt- :** Koşmak
- sēhen:** Bakır tabak, sahan.
- senit:** Ekmek tahtası.
- sıaşla -:** El içi ile bir şeyi düzler gibi yapmak, okşamak
- Ş ş şişek:** 1-2 yaşındaki koyun
- T t talba:** Zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı, tef
- tavatır:** Çok iyi, çok güzel
- tifdi - :** Genellikle eti ince parçalamak, tel tel haline getirmek
- tohlu:** Altı aylıkla bir yaş arasındaki kuzu
- töfled:** Gelinin saçına yapılan süsleme
- tuluḥ:** Genelde süt ürünleri için koruyucu kap olarak kullanılan, önu yarılmadan bütün olarak yüzülmüş hayvan derisi
- U u ulam ulam:** Ekli, bağlı
- Ü ü ünne -:** Çağırma, seslenmek
- V v viley:** Üzüntü ve şaşkınlık ifade etmede kullanılan bir ünlem
- Y y yarga:** Bölük, parça
- yığkîñ:** Başta, başlangıçta, önce
- yin ğaddan:** Gene, yine, bir daha, tekrar
- yoş :** Damızlık erkek koyun sürüsü
- Z z zini :** Büyük yuvarlak tepsi

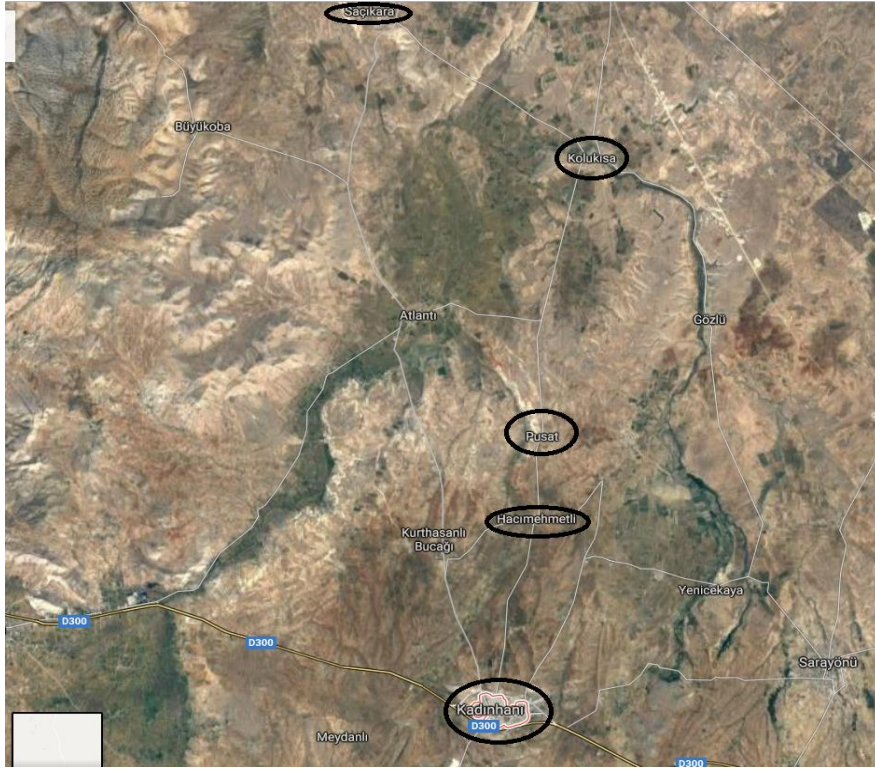
SONUÇ

Türkiye'nin yüzölçümü bakımından en geniş ili olan Konya, coğrafya ve kültür özelliklerine dayalı olarak konuşma dilinde çeşitli ağız özelliklerine sahiptir. Bölge ağızında halen kullanılan, yazı dilinde yer almayan ses ve şekil özelliklerinin yanı sıra sıfat, zarf, edat gibi dil zenginliğini gösteren farklı yapılar ayrı bir araştırma konusudur. Bununla birlikte

birbirlerine çok yakın yerleşim alanlarının bazı ağız farklılıkları göstermesi, tarihi geçmişe bağlı olarak ortaya çıkan etkileşimlerin doğal bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Üzerinde çalışma yaptığımız bu konu, günümüze kadar saha araştırması yapılmamış bir bölgenin dil özelliklerini değerlendirmektedir. Bu yönüyle çalışmamızın mevcut ağız çalışmalarına bir katkı olması ve yapılması planlanan ağız atlaslarına kaynaklık etmesi düşüncesi ve umudundayız.

Tablo 1. Saha araştırması yapılan Kadınhanı ve Köyleri.

Tablo 2. Saha araştırması yapılan Kadınhanı ve Köyleri. Konum (2)

KAYNAKÇA

- Boz, E. (2006). *Afyonkarahisar Merkez Ağzı*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Boz, E. (2008). "Ağız Atlasları", *Turkish Studies*,3,152 - 165. Ankara.
- Boz, E., Özçelik, S. (2009). *Siverek Merkez Ağzı Dil İncelemesi, Metinler - Sözlük*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Demir, N. (2000). "Anadolu Ağızlarında Birinci Çoğul Kişi İstek Eklerinin İkilik Bildiren Bir Değişkisi", *Türkçenin Ağızları Çalıştay Bildirileri*, Boğaziçi Üniversitesi Yayinevi, İstanbul.

- Demirtaş, F. (1949). "Bozulus Hakkında", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 7. Ankara.
- Eker, S. (2009). *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Ergin, M. (2004). *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- Gülsevin, G. (2002). *Uşak İli Ağzıları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Gülsevin, G. (2008). "Türkiye Türkçesi Ağzılarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 2: (ç>ş Değişmesi)", *Turkish Studies*, 3/3, 378-387, Ankara.
- Gülsevin, G. (2010). "Anadolu Ağzılarında Etnik (boysal) ve Çepni Ağzıları Üzerine", *I. Uluslararası Türk Dialektolojisi Çalıştayı, 15-20 Mayıs 2008, Gazi Magosa/Kıbrıs, Türk Dilleri Araştırmaları*,20,139-152.
- Halaçoğlu, Y. (1991). *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karahan, L. (2012). "Türkçede Bazı Ek ve Edatlarda "-n" Morfemi ile Ortaya Çıkan Varyantlaşma" *Türk Moğol Araştırmaları Prof. Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü*, 219 - 236. Ankara.
- Karahan, L. (2014). *Anadolu Ağzılarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Karpuz, H. Ö. , Uysal İ. N. (2010). "Karaman İli Ağzılarının Özellikleri ve Sınıflandırılması" *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* s. 1-17. Konya.
- Korkmaz, Z. (1965). "Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven/-vuz/-vüz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağzlarındaki Kalıntıları" *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* s. 43-65. Ankara.
- Korkmaz, Z. (1971). "Anadolu Ağzılarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 21-32, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2006). "Nevşehir ve Yöresi Ağzılarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikleri Üzerine", *Turkish Studies*, 2/2, 493-501, Ankara.
- Sarıköse, B., Sarıköse, S. (2015). *Kadınhanı 1844 - 1845. Çizgi Kitabevi*. Konya.
- Sümer, F. (1972). *Oğuzlar (Türkmenler), Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (1993). *Derleme Sözlüğü*. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Yavuz, O. (1991). "Türkçede Kapalı e", *S.Ü Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 6, 271-306, Konya.
- Yılmaz, M. (2014). "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Sarayönü Havalisinde Nüfus Hareketleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları*, 8, s.621 - 657. Konya.